

בארות המים

בכל מערבין

ל"ד ע"א

אמאי נימא כיון דאי בעי אמטויי מצי ממוטי ליה אף על גב דלא אמטייה כמאן דאמטייה דמי - רש"י פי' דה"נ הוי מצי למיפרך מכל הולכת עירוב, אלא ללא תנן הולכת עירוב להדיא בשום דוכתא, והתוס' פליגי דלא פריך אלא מיוס טוב דמצי להוליך העירוב בין השמשות, אך בשבת לא מצי להוליכו בין השמשות משום איסור הולאה.

ובביאור דעת רש"י כתבו תוס', דמ"מ מצי למיפרך אמאי בעי להוליכו עד מקום שזיתתו, סגי להוליאו מציתו לרה"ר ולקרבו למקום שזיתתו כדי הילוך בין השמשות, דמצי לאמטויי למקום שזיתתו פחות מד' אמות, לרבי דלא גזרו על השבות בין השמשות, ומ"מ כתבו תוס' די"ל דבעי למיפרך אף לרבנן, ועוד דבגוונא דמקום שזיתתו ברשות היחיד, ויש רה"ר בין ביתו למקום שזיתתו לא מצי להוליכו בין השמשות [והוסיפו בהג"ה, דבגוונא דמקום שזיתתו ברה"ר, ע"כ דבאמת דינא הכי (לשיטת רש"י), דאין צריך להוליכו ממנו וסגי דיוליאו מציתו ויקרבו למקום שזיתתו כדי שיעור בין השמשות, ואמרי' הואיל, דהרי בכה"ג באמת לא שייך שינויא דגמ' גזירה אטו יו"ט שאחר השבת, דהא בכה"ג מצי להוליכו אף ביו"ט שאחר השבת, ויעוין עוד להלן בביאור דבריהם] ועוד דחו תוס' דשבות דפחות פחות מד' אמות אף לרבי לא שרי כיון דקרוב לצא לידי מלאכה דאורייתא.

אך הראשונים תמהו אף לשיטת תוס', דנהי דמהני הואיל בגוונא דהכא דהעירוב סמוך למקום שזיתתו אלא דעירובו ברה"י ואיהו ברה"ר, אך הכא דעירובו רחוק אלפים אמה היאך יהני הואיל לקנות שזיתתו במקום זה.

והביאו הראשונים (יעוין ברש"א ובריטב"א) בשם הראב"ד דפי' באופן אחר הא ללא פריך אלא משבת שאחר יו"ט, דלענין עיקר הנחת העירוב לא מהניא סברת הואיל, אלא דשאני הכא דכבר הוליך העירוב למקום זה ביום הראשון והוקבע מקומו שם על דעת לקנות שזיתתו

אף למחר, וזוה פרכי' דיהני הואיל ולא יצטרך להוליכו ממש, והא הוי דומיא דרזי ירמיה דהניח העירוב סמוך למקום שציתמו אלא דעירובו צרשות היחיד ואיהו צרשות הרבים, ולזה מהני הואיל יעו"ש, וכ"כ הר"ן (בשם אחרים).

ומעי"ז פי' התוס' רי"ד במהדורא תניינא וז"ל נראה לי ללא מקשה ליה אלא מדוכתא דאתחיל לעירובו אלא שלא גמר הדבר יפה ואתה מכשירו ע"י הואיל כמו הכלכלה שנתן עירובו ולא שם אותו יפה, הילכך מציא לו מזה הככר שכבר עירב צו ציוס טוב שלפניו ועכשיו שרואה לערב גם צאתו ככר ענמו יהא מותר לערב צביתו ע"י הואיל, אבל משאר מוליכי עירוב לא רצה להקשות שאין לומר בהם הואיל כיון שלא התחיל עדיין לערב עכ"ל.

תד"ה אמאי בהג"ה, אבל כששבייתו ברשות הרבים לא יצטרך להוליכו עד מקום השבייתה וע"כ כן צ"ל האמת לפירוש הקונטרס, דאי לעולם צריך להוליכו עד מקום השבייתה א"כ תיקשי ליה מרבי ולא יוכל לתרץ מה שמתרץ אטו יו"ט שלאחר שבת - צפשוטו כוונת ההג"ה, דהיה מקום ליישב כוונת רש"י, דפסיקא לגמ' דכלל גוונא צריך להוליך עירובו עד מקום שציתמו דוקא, ואף היכא דמקום שציתמו צרשות הרבים לא סגי להוציא עירובו מציטו ולהציאו סמוך למקום שציתמו, ולהכי כתב רש"י דהוי מצי למיפריך מכל מוליכי עירוב, אלא דהא לא תנן בהדיא.

ובזה דחי ההג"ה, דאין לומר כן, דהא צכה"ג דשציתמו צרשות הרבים ע"כ סצירא ליה לרש"י דצאמת סגי להוציא עירובו מציטו ואין צריך להוליך עירובו למקום שציתמו, דהרי צכהאי גוונא צאמת לא שייך תירוך הגמ' גזירה אטו יוס שאחר השבת (ויעוין באחריו).

ובטעמא דמילתא, דצכה"ג לא שייך שינויא דגמ' גזירה אטו יוס טוב אחר השבת, צפשוטו היינו משום דגס ציוס טוב שאחר השבת מצי למעבד הכי, להוציא עירובו לרשות הרבים מערב שבת, וצבין השמשות דמוצאי שבת מצי להוליכו פחות פחות מד' אמות, דאף צבין השמשות דמוצאי שבת לא גזרו צין השמשות (ויעוין בסמוך נידון האחרו' צוה).

אך במהדורא תליתאה נראה דפי' הרי"ד כשיטת רש"י ותוס' ותירץ באופ"א וז"ל קשיא לי טובא ומה דומה זה לכלכלה, הכלכלה היא סמוכה לו ויכול לפשוט ידו לכתחלה ולהטותה אצלו וליקח עירובו אבל הכא אין עירובו במקום שבייתו היאך יקנה שבייתה ע"י הואיל, ויש לומר מ"מ אף על פי שיכול לכתחלה להטות הכלכלה מ"מ בין השמשות בשעת קניית העירוב עומד עירובו למעלה מעשרה דהוי רשות היחיד ומקום שבייתו הוי ברשות הרבים, ואי לאו דאמרי' הואיל מן דינא דלא להוי עירוב, הילכך שפיר מקשה דכי היכא דהכא אמרי' הואיל ה"נ נימא הואיל עכ"ל.

האם גזרו על השבות בין השמשות דמוצאי שבת - האחרו' זידדו להוכיח מדברי תוס' דאף צבין השמשות דמוצאי שבת לא גזרו אל השבות, אלא דכתבו דיש לומר דרש"י צאמת פליג בזה, ולפ"ז מיושבת קושית התוס' על רש"י.

והמגן אברהם (סי' שמצ"ק"א) נסתפק בעיקר הך דינא אי גזרו על השבות צבין השמשות דמוצאי שבת וז"ל "ע"א חס צמ"ש צ"ה נמי לא גזרו משום שבות דשאני אפוקי יומא מעיולי יומא דמספיקא לא פקע קדושה כו' עכ"ל.

ובתוספת שבת (סי' שז סקמ"ט) הוכיח תחילה מדברי תוס' צסוגין דשרי וכנ"ל, וכן הוכיח השער המלך (פכ"ד משבת ה"י), וכתב התו"ש דיש לומר דרש"י פליג בזה גופא (ויעוין צסו"ד צמוסגר) ויעוין להלן דכן זידד צתוס' רצנו פרץ צשיטת רש"י [וצסו"ד הביא התוספת שבת צסס צנו, דמשמעות אריכות לשון רש"י צשבת (ה צ) שבות שגזרו חכמים צאיסורי שבת לא גזרו עליה אלא צשבת ודאי ולא צבין השמשות עכ"ל משמע דאף צמוצאי שבת לא גזרו].

וכן הפרי מגדים (סי' שמצ"א סק"א) זידד תחילה דצזה פליגי רש"י ותוס' הכא, אך שוב דחה די"ל דמודו תוס' דגזרו על השבות צבין השמשות דמוצאי שבת, ומש"כ תוס' דלא שייך תירוצ הגמ' גזירה אטו יו"ט שאחר השבת, כוונתם דכיון דלא נאסר אלא דמדרבנן, לא גזרינן אטו הא, וכמבואר צתוס' להלן צסמוך (ד"ה גזירה) ויעוין עוד בצאון יעקב וצנימוקי הגרי"צ וצמשמרות כהונה ועוד [וצתוספת שבת שס עמד צזה ויעו"ש מה דזידד לדחות].

והגרע"א (סי' שז סכ"צ) דחה הראיה מדברי תוס' צאופן אחר, די"ל דמודו תוס' דגזרו על השבות דמוצאי שבת צבין השמשות, ומש"כ תוס' דלא מצי לתרץ גזירה אטו יוס טוב אחר השבת, כוונתם דצשבתות דעלמא הרי לא שייך לגזור אטו יוס טוב שאחר השבת, אלא רק אטו שבת שאחר יוס טוב, וצשבת שאחר יוס טוב הרי הוי שבות דעיולי יומא.

אך שאר האחרו' דלא נחתי לזה, נראה לכאו' דנקטי דצשאר שבתות מצינן למיגזר אטו יוס טוב דעלמא, ויו"ט דעלמא גזרינן אטו יו"ט שאחר השבת, ולא מיקרי גזירה לגזירה דשבת ויוס טוב חשיבי כחדא וכדאיתא צצזילה (י"א) וצתוס' שס.

ובמחצית השקל (סי' שמצ"ס) זידד לדחות הראיה, דמש"כ צהג"ה דלא מצי לתרץ גזירה יוס טוב אטו שבת, היינו משום דהך הגהה ס"ל כמ"ש התוס' צסה"ד (צתי"ה) דלענין עירוב דקיל לא גזרינן יו"ט אטו שבת וה"ה דלא גזרינן שבת אטו יו"ט יעו"ש, וכבר זידד לדחות כן השער המלך (פכ"ד משבת ה"י) אך דחה דהרי תוס' כתבו כן רק לשיטתם ומכח הכרח

ליישב קושייתם, אך השתא דאזלי בשיטת רש"י ודאי מצינן למימר דשפיר גזרינן שבת אטו יו"ט יעו"ש, ויעוין במחצית השקל שם מש"כ עוד בזה.

ובעיקר הדין, יעוין בבית מאיר (סי' שמג) שכתב דלפי המבואר ברש"י (בגב) דיסוד דינא ללא גזרו על השבות בין השמשות היינו מדין ספיקא דרבנן לקולא, ולפי המבואר בריטב"א ובר"ן צסוכה (מו ב) דאי איתרמי ליה לולב בין השמשות דשאר יומי פטור מדין ספיקא דרבנן לקולא, ע"כ דאף במוצאי שבת לא גזרו על השבות.

ויעוין עוד בנתיב חיים (לבעל הקרבן נחאל, סי' שמג) ובתוס' חדשים (פ"ג דשבת) ועוד שכתבו להכי כפלה מתניתין ספק חשכה ספק אינה חשכה כו' לרבות בין השמשות דמוצאי שבת, והובא גם בתוס' הגרע"א שם וז"ל בתוס' חדשים ראיתי דבר נחמד דספק חשיכה היינו בה"ש דעיולי יומא וספק אינה חשיכה היינו בה"ש דאפוקי יומא עכ"ל.

שיטות הראשונים - בעיקר הדין מבואר להדיא ברשב"א (בגב) דאף בבין השמשות דמוצאי שבת לא גזרו על השבות, וז"ל דכל בין השמשות בין בכניסתו בין ביציאתו לא גזרו עליו משום שבות עכ"ל, והובא בשער המלך (פכ"ד משנת ה"י) ועוד, וכן הוכיחו האחרו' עוד מדברי התוס' להלן (ד"ה גזירה) וכדלהלן.

ובן נטה בתוס' רבנו פרץ (הכא) מסבירא, אך הביא בשם תוס' לידדו בשיטת רש"י דבמוצאי שבת גזרו על השבות בין השמשות, וז"ל א"ר זירא גזירה משום יום טוב שחל להיות אחר השבת, פירש הקונטרס הא דמזריכין לכל המערבין להוליך עירובו למקום שביתתו, היינו משום דגזרינן משום יום טוב שחל להיות אחר השבת, דאז אי הוה צעי לאמטויי בבין השמשות של שבת כדי לערב למחרת לא הוה ממטי ליה, דעדיין הוא שבת, ולא נהירא מ"מ היה יכול להוציאו חוץ מביתו מערב שבת, ולהניחו במקום שהוא משומר, ולשבת בבין השמשות היה יכול להציאו פחות פחות מד' אמות, דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בבין השמשות, ומ"מ שמא יש לומר, ללא אמרינן כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות אלא בכניסת שבת, אכל ביציאת שבת לא אמרינן, כך פירשו בתוס', אכל דוחק הוא עכ"ל.

ובן מסיק בשו"ת בשמים ראש (סי' קכא) דכשהקילו חכמים לגמרי הקילו ואף במוצ"ש יעו"ש עוד.

ובתוספת שבת (סי' שז סקמ"ט שם צסו"ד) דן להוכיח מדברי הרמב"ם דאיכא חילוק בין בין השמשות דערב שבת לבין השמשות דמוצאי שבת, דהא תנן (פ"ד דמאי מ"א) הלוקח

פירות ממי שאינו נאמן על המעשרות ושכח לעשרן ושאלו בשבת יאכל על פיו חטת מוצאי שבת לא יאכל עד שיעשר, וכתיב הרמב"ם בפירוש המשנה שם חטת מוצאי שבת, כלומר ליל ראשון אחרי זאת הכוכבים, אבל בין השמשות דמוצאי שבת אוכל על פיו לפי שעדיין לא נגמר היום עכ"ל, ומבואר דבין השמשות דמוצאי שבת נמי שרי לסמוך על ע"ה, וע"כ דאסור לעשר את הדמאי בבין השמשות דמוצאי שבת, והרי בבין השמשות דערב שבת שרי לעשר את הדמאי (כדמין בשבת לד א ודפסק הרמב"ם פכ"ד משנת ה"י) וע"כ דבין השמשות דמוצאי שבת חמיר יעו"ש.

תד"ה גזירה, והא דאמר לעיל גבי אילן כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות ולא גזרינן משום יום טוב שחל להיות אחר השבת או לפני השבת דאז ממה נפשך אסור להשתמש באילן - השער המלך (פכ"ד משנת ה"י) והגר"ש א"ג (בגליון מהרש"א בסוגין) ועוד דקדקו מדברי התוס' הכא ללא גזרו על השבות אף במוצאי שבת, מדנקטי דהא דאסור לעלות לאילן ביו"ט ושבת דסמיכי אהדדי אלא משום ממה נפשך, ותיפו"ל משום דבאפוקי יומא גזרו על השבות אף בין השמשות יעו"ש, אך האחרו' זידדו לדחות דלרווחא דמילתא נקטי תוס' הכי, דקושטא דמילתא דאסור בתורת ודאי משום ממה נפשך, ולא בעינן להא דשבות דאפוקי יומא חמיר.

שם, היינו משום דהתם היא גופא לא הויא אלא משום שבות ואינו אסור ליטלו אלא מדרבנן אבל הכא דביו"ט שחל להיות אחר השבת אי אפשר להוליכו משום איסור הוצאה דאורייתא גזרי' שאר יום טוב אטו הא - וכן הקשה ותירך הרשב"א ז"ל ואם תאמר מ"מ כיון דגזרינן יום טוב אטו יום טוב אחר השבת ואי נמי לדברי רש"י ז"ל דגזרינן שבת גזירה אטו יום טוב אחר השבת, א"כ נתן עירובו באילן למטה מעשרה טפחים אמאי עירובו עירוב גזור אטו יום טוב הסמוך לשבת בין מלפניה בין מלאחריה דאסור להשתמש באילן ממה נפשך דהא אין משתמשין במחוצר בין בשבת בין ביום טוב, ויש לומר דהתם דאיסורא דרבנן בלחוד הוא ואי אפשר ליגע באיסורא דאורייתא לא גזרינן אבל הכא דאפשר דאתי לידי איסורא דאורייתא גזרינן עכ"ל.

ולבאו' הדברים נריכס ביאור, דהרי הא דגזרינן הכא אטו יו"ט שאחר השבת, היינו דגזרינן לפסול העירוב ולא לסמוך על סבת הואיל, משום דביו"ט אחר השבת ליכא הואיל, אך בתרווייהו ליכא כלל חשש דילמא אתי לידי איסורא דאורייתא, אלא שמא יסמוך על עירוב פסול.

ולפו"ד נראה מדברי תוס' דבר מחודש, דהיכא דאיכא חילוק בין עירוב הפסול מחמת איסורא דאורייתא לבין עירוב הפסול מחמת איסורא דרבנן, דהיכא דהעירוב פסול

מחמת איסורא דאורייתא [היינו דאיסור דאורייתא מונעו מלהביא עירובו למקום שציתתו] חמיר טפי מהיכא דהעירוב פסול מחמת איסורא דרבנן [דרך איסורא דרבנן מונעו מלהביא עירובו למקום שציתתו] ולענין גזירה, גזרינן אטו היכא דעירובו יהא פסול מחמת איסור דאורייתא ולא גזרינן אטו היכא דעירובו פסול רק מחמת איסורא דרבנן, ויתכן דגדר הדברים דהיכא דעירובו פסול רק משום איסור דרבנן חשיב תרי דרבנן, דקיל טפי כדאשכחנא בעלמא, ולא גזרינן אטו תרי דרבנן, דכה"ג הוי בכלל גזירה לגזירה, משא"כ היכא דעירובו פסול מחמת דאורייתא, שפיר גזרינן אטו הא [ואכתתי יל"ע בלשון הרשב"א 'אי אפשר ליגע באיסורא דאורייתא כו' אפשר דאתי לידי איסורא דאורייתא' דמשמע לכאו' דאיכא חשש שמא יצא הגברא לאיסור דאורייתא ממס].

שם, הכא דביו"ט שחל להיות אחר השבת אי אפשר להוליכו משום איסור הוצאה דאורייתא גזרי' שאר יום טוב אטו הא - הקרן אורה הקשה, דאחר שהוליא העירוב מציתו מערב שבת תו ליכא איסורא דאורייתא, דהא מצי להוליכו פחות פחות מד' אמות דאינו אלא שבות ועו"ש מה דתי' (ויעוין ציד דוד).

שם - במרומי שדה תי' עיקר קושית התוס', דלא שייך למיגזר אלא בדבר הרגיל טובא, וכגון עיקר הולכת עירוב, דאי נימא דאין צריך להוליך העירוב בכל שבת יטעה עם הארץ לעשות כן אף ציוס טוב שחל להיות אחר שבת, משא"כ צאילן וכדומה דאינו אלא מקרה לא שייך למיגזר יעו"ש.

איתבייה נתכוון לשובות ברשות הרבים והניח עירובו בכותל למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב - רש"י פי' הך צבא דרישא, כגון דהך כותל רחוק ממקום שציתתו יותר מד' אמות, דאי קאי צתוך ד' אמות, אף דהניח עירובו למעלה מעשרה טפחים דהוי רשות היחיד, ואיהו שבת צרשות הרבים, מ"מ שפיר עירובו עירוב, וכרבא דהנותן עירובו יש לו ד' אמות וחשבינן למקום שציתתו כרשות היחיד לענין הכשר העירוב וכדלעיל (בבב) וע"כ דהכא נמי מיירי כשהכותל רחוק ד' אמות ממקום שציתתו, ולהכי למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב, דאף למאי דחשבינן למקום שציתתו כאילו הוי רשות היחיד, אכתתי הוי מוציא מרה"י לרה"י דרך רה"ר.

והא דלמטה מעשרה טפחים עירובו עירוב, פירש רש"י דאע"ג דעירובו רחוק הימנו מצי לאתויי פחות פחות מד' אמות, וכתב הריטב"א דלרב צר שצא דפריך לרבי ירמיה ולית ליה הואיל ואי בעי לאמטויי כמאן דאמטייה, משכח"ל כגון' שיש ממקום שציתתו עד הכותל

שום דף וכיוצא בו שמזכר הכל ועושה אותו כמקום אחד, דזכה"ג מודו כולי עלמא דאמרי' הואיל ואי צעי מייתי ליה, וכדפירש נמי הריטב"א לעיל (לכ"ג).

והרשב"א (לעיל סו) דחה הך פירושא וז"ל חדא דהוא לא נתכוון לשבות באילן עצמו אלא בעיקרו תחתיו ומה לאילן עצמו אלא תחתיו לעשות את הכל אחד, ועוד דהא תניא לקמן (נ"ב הכא בסוגין) נתכוון לשבות ברשות הרבים ונתן עירובו זכותל למטה מי' טפחים עירובו עירוב למעלה מי' טפחים אין עירובו והיא על כרחין לרצא לא משכחת לה אלא בזנתכוון לשבות רחוק מן הכותל יתר מד' אמות דאי בתוך ד' אמות הוה ליה רה"י ורשות היחיד עולה עד לרקיע כדאמרי' הכא וכן פי' שם רש"י ז"ל, והתם מאי איכא למימר עכ"ל, אך צריטב"א הכא מצואר דאה"נ הכא נמי מצואר דאיכא דף המזכר הכל ועושהו כמקום אחד.

שיטת הראשונים דהך ברייתא אתיא אף כרבנן - יעוין צריטב"א דיש מפרשים דהך ברייתא אתיא אפילו כרבנן, ולמטה מעשרה דעירובו עירוב היינו כגון כשהניחו בפני הכותל דהוי רשות הרבים ולא כרמלית, אי נמי אפילו הניחו בחור וכגון שאין צו ד' על ד' דהוי רשות הרבים [ולאצ"י (שבת 3) דחורי רשות הרבים כרשות הרבים דמי מזי מיירי אף בחור שיש צו ד' על ד'] אך הקשה הריטב"א, דא"כ אמאי למעלה מעשרה אין עירובו עירוב, והא בפני הכותל או בחור שאין צו ד' על ד' למעלה מעשרה הוי מקום פטור יעו"ש.

ובתוס' (ד"ה או) נראה נמי דמסביר ניחא להו למימר דהך ברייתא אתיא אף כרבנן, והוצרכו להוכיח דכרבי אתיא רק מכה דברי הגמ' לקמן (והמהרש"א שם תמה על ראייתם וכדלהלן) ויעוין בזמנר"ס דציאר דמנין לאוקמי רישא בגובה ט' ורבים מכתפין עליו ולהכי הוי רשות הרבים (וע"ד דפי' תוס' הסיפא וע"ד פירוש רש"י בלישנא בתרא, אך הריטב"א לא ניחא ליה בהך אוקימתא כדלקמן שם).

נתכוון לשבות בראש השוכך או בראש המגדל למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב למטה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב - רש"י פירש צוה תרי ליסני, בלישנא קמא פירש דבהך צוה דסיפא מקום הנחת העירוב הוי צמגדל, ולמעלה מעשרה טפחים ולמטה מעשרה טפחים דתני היינו צמגדל עצמו, וכגון שיש צמגדל עליות זו למעלה מזו.

ולמעלה מעשרה דעירובו עירוב, פירש רש"י דהיינו משום דמצי האדם לירד ממקומו בראש המגדל לעלייה שבה מונח העירוב ולאכול התם, דכיון דהך עלייה נמי הוי למעלה מעשרה טפחים, חשיבא כחד מקום עם מקום שציתמו, דכל למעלה מעשרה חד

רשותא הוא [והוא מחודש לכאור', דגם בתוך המגדל דהוי רשות היחיד, ומחולק לעליות, אמרי' דכל למעלה מעשרה חדא רשותא, ולכאור' ז"ל דעיקר מקום שציתמו נקבע כלפי קרקע עולם ואף אילו יסתלק המגדל (וע' להלן) והרי אילו יסתלק המגדל כל למעלה מעשרה חד רשותא הוא].

וכתב רש"י, דלא מצי להציא העירוב ממקומו במגדל למקום שציתמו צראש המגדל דרך רשות הרבים, דהוי מושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים, ולהכי הוצרך רש"י לפרש דמצי נחית למקום העירוב ולאוכלו שם.

אך הראשונים (יעוין בחוס' רבנו פרץ וצריטב"א) דחו דברי רש"י, דכהאי גוונא לא חשיב מושיט, כיון דהוי לרוחצ רשות הרבים (וע' משנ"ט לעיל לג. א), ויש שפירשו דזוהי נמי כוונת קושית תוס' (ד"ה אה) ז"ע דכי נמי הוי רה"ר אם בכה"ג הוי מושיט הואיל ואינו מושיט דרך קרקע רה"ר כו' (אך לפ"ז ז"צ המשך דצריהס, ויעוין להלן בהע') ועוד הקשו הראשונים דמושיט הוי דוקא בשני בני אדם, אך רש"י אזיל לטעמיה לעיל (לג א ועמשנ"ט ס).

וכתבו הראשונים דלפ"ז בחנם דחק רש"י לפרש משום דמצי לירד ולאוכלו במקום שציתמו, אלא הוא הדין דמצי להציא עירובו אללו דרך רשות הרבים, דכיון דלא הוי אלא שבות, לא גזרו על השבות בין השמשות.

למטה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב - להך ליסנא דרש"י היינו דהניחו צעליה שבמגדל למטה מעשרה טפחים דהויא כרמלית, וצכהאי גוונא אין עירובו עירוב, דליכא לאכול עירובו למטה לא מהני כיון דהויא רשותא אחריתי ואין זה מקום שציתמו, ולהציא עירובו אליו לראש המגדל נמי לא מצי, דהוי מושיט מכרמלית לרשות היחיד דרך רשות הרבים, והתוס' תמיה דהא אינו אלא שבות, והשתא לרבי קיימינן דלא גזרו על השבות בין השמשות.

ותירץ הריטב"א דמ"מ הך שבות קרוב לדאורייתא וצוה מודה רבי, וז"ל פירוש וכהאי גוונא אף על גב דליכא אלא משום שבות כל היכא דלא נח צרשות הרבים, מכל מקום בשבות כזה שדומה וקרוב למלאכה של תורה לא התירו צבין השמשות אפילו אליבא דרבי.

והתוס' כתבו דע"כ מיירי בגוונא דהעירוב מונח במגדל בגוונא דחשיב רשות הרבים, כגון בטפח תשיעי דרבים מכתפים עליו או בחורי רשות הרבים.

² **הגירסא** לפנינו בתוס' לכך נראה דלא הוי כרמלית אלא רה"ר כגון שהוא בטפח תשיעי ורבים מכתפין עליו או בחורי רה"ר דהוי כרה"ר, וצ"ע דכי נמי הוי רה"ר אם בכה"ג הוי מושיט כו', ולפ"ז כוונת תוס' לאוקמי

לישנא בתרא דרש"י - בלישנא בתרא פירש רש"י, וכן הסכימו רוב הראשונים, דצסיפא נמי מיירי דמקום הנחת העירוב הוא צכותל ולא צמגדל עלמנו, ולמעלה מעשרה ולמטה מעשרה היינו צכותל כצרישא.

ולמעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב, דעירובו ברשות היחיד ומקום שציתתו נמי צראש המגדל ברשות היחיד, ופירש רש"י דמיירי כגון שהמגדל סמוך ממש לכותל דליכא הפסק רשות הרצים צינתים, דנמצא דמכניס מרשות היחיד לרשות היחיד ממש, אך אי ליכא הפסק רשות הרצים ציניהם הוא מושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרצים דהוי דאורייתא (וכשיטתו בלישנא קמא וכנ"ל).

אולם הראשונים (הרשב"א והריטב"א) השיגו נמי הכא, דאף אי ליכא הפסק רשות הרצים ציניהם לא חשיב מושיט ומכמה טעמי [דהושטה היא דוקא ע"י שנים, ועוד דהוי דרך רוחב רשות הרצים, ועוד דמושיט הוא דוקא צמושיט מרשותו לרשות המרוחקת הימנו והכא הוא מציא מרשות אחרת לרשותו] ולהכי כתבו הראשונים דמשכח"ל אף בגוונא דליכא הפסק רשות הרצים צינתים.

כאביי (שם 3) דסבר חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמו, ונמצא דמכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, ומשה"ק תוס' וצ"ע דכי נמי הוא רשות הרבים כו' יעוין במהרש"א דביאר באופן מחודש [דס"ל לתוס' דעיקר מלאכת הוצאה הוא דוקא היכא דנוטל האדם את החפץ ועוקר האדם ממקומו ומוליכו עמו ומניחו, אך כל דהאדם עומד במקומו ונוטל החפץ מרשות זו ומניחו ברשות אחרת לא הוי 'הוצאה' אלא 'הושטה', ונהי דבכה"ג נמי איכא חיוב, אך בזה נסתפקו תוס' דשמוא בעינן דומיא דהושטה דלויים דהיתה דרך משך קרקע רשות הרבים, אך לגובה רשות הרבים, כגוונא דהכא דנוטל החפץ מרשות הרבים ומעלהו ומניחו ברשות היחיד למעלה הימנה, ליכא חיוב 'הושטה' יעו"ש, כ"ג לפו"ר כוונת המהרש"א (עפ"ד האח)].

והב"ח הגיה בלשון תוס', או בחורי רה"י דהוי כרה"י, ולפ"ז אף בהמשך דברי התוס' גרסינן וצ"ע דכי נמי הוי רה"י אם בכה"ג הוי מושיט, וכוונת תוס' דאיכא לאוקמי בטפח תשיעי דהוי רשות הרבים, דנמצא מכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, וכמו כן איכא לאוקמי בחורי רשות היחיד, ובכה"ג חיובו מדין מושיט מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים, אלא דנסתפקו תוס' אי בכה"ג חשיב מושיט 'הואיל ואינו מושיט דרך קרקע רשות הרבים', ולפו"ר כוונתם לדון אי חשיב דיוטא אחת דאיכא חיוב מושיט או דהוי שתי דיוטות דליכא חיוב מושיט.

והמהרש"ל כתב דמש"כ תוס' לכך נראה דלא הוי כרמלית אלא רה"ר הוא סוף הדיבור [ולא נתבאר לפ"ז בדברי תוס' אמאי באמת הוי רשות הרבים] ותיבות כגון שהוא בטפח תשיעי כו' הן דיבור חדש וקאי על לשון רש"י, ויעוין במהרש"א דהשיגו, וכן בתוס' רבנו פרץ מבואר להדיא דהוא המשך הדיבור, וכוונת תוס' לבאר הטעם דהוי רשות הרבים יעו"ש.

למטה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב - רש"י פי' להך לישנא, דמיירי כגון דהניחו בגובה ט' טפחים וכגון דרביס מכתפס עליו, דהוי רשות הרבים, ונמצא מכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, והראשונים הקשו ללא משמע הכי דא"כ הו"ל לפרושי דמיירי דוקא צכהאי גוונא, ואע"ג דלעיל (ג' א) מוקמינן הכי מתני' דאילן, התם עכ"פ מפרש הכי בגמ'.

ולהכי כתבו הראשונים בשם הראב"ד דמשכח"ל צחורים שצכותל, וכאזיי דסצר חורי רשות הרבים כרשות הרבים דמו (שבת ז', ב), והריטב"א הוסיף דמשכח"ל נמי כגון שהיה דף שהוא רחב ארבעה טפחים ואין בו אורך שלשה טפחים יוצא מן הכותל דהוה ליה כאילו מונח בפני הכותל דהוה ליה רשות הרבים, [וצכה"ג אחי שפיר אף לרבא דחורי רשות הרבים לאו כרשות הרבים דמו].

ואמאי הכי נמי נימא הואיל ויכול לנטותו ולהביאו לתוך עשרה - ללישנא קמא דרש"י דמיירי דהניח עירובו במגדל, פי' רש"י קושית הגמ', דע"י שמטה המגדל ומציאו לתוך עשרה, נמצא מקום שציתתו מוטל ברשות הרבים, וא"כ אף דעירובו בכרמלית, מצי להציאו מכרמלית לרשות הרבים, ללא גזרו על השצות צין השמעות.

וללישנא צתרא דמיירי דהניחו עירובו צכותל למטה מעשרה טפחים צטפח תשיעי דהוי רשות הרבים, פירש רש"י דע"י דמטה המגדל נמצא דמקום שציתתו צראש המגדל הוי השתא כרמלית, דלאחר שהטתו ראש המגדל רחב ארבעה ואין גובה עשרה, וא"כ מצי להציאו עירובו מהכותל דהוי רשות הרבים למקום שציתתו.

ולכאור' נראה מדברי רש"י (ויעוין בהג' מלא הרועים) דללישנא קמא נקיט דע"י שמטה המגדל, מוטל מקום שציתתו 'ברשות הרבים', ואילו ללישנא צתרא נקיט דע"י שמטה המגדל, מקום שציתתו הוי צראש המגדל דהשתא הוי כרמלית (ולכאור' אין זה שייך לעיקר פלוגמת תרי לישני דרש"י).

² אך יתכן לבאר, דהרי ללישנא קמא דרש"י ע"כ ביאור שינויא דרבא היינו משום דאישתכח דלא קאי בארבע אמות שנתכוון לשבות בהן, ואילו ללישנא בתרא פירש רש"י (פ"ה ה"א) דטעמא משום דנתרחק מעירובו ולא מצי לאתויי, ומשמע דלהך פי' אף ביותר מד' אמות אכתי מקום שביתתו בראש המגדל, ויתכן דלהכי ללישנא קמא פי' רש"י, דכשמטה המגדל עיקר מקום שביתתו היינו ברשות הרבים שכנגד ראש המגדל, ומשום הכי אמרי' הכי רק עד ד' אמות, משא"כ ללישנא בתרא דאמרי' כן אף ביותר מד' אמות, נקיט רש"י דאף כשמטה המגדל, שביתתו הויא בראש המגדל עצמו דהוי כרמלית (וע' להלן).

היכן מקום השביתה כשהטה המגדל - תוס' (ד"ה הכי נמי) ותוס' הרא"ש עמדו, דמזואר מקושיט הגמ' דכאשר מטה המגדל, מקום שזיתתו הוי במקומו החדש של ראש המגדל, ולא כנגד המקום שהיה צתחילה, ולחד פירושא דרש"י (צ"צ) ותוס' מזואר דאף היכא דע"י ההטיה נתרחק ראש המגדל טפי מד' אמות, נמי נשתנה מקום שזיתתו למקום החדש של ראש המגדל, אלא דצכה"ג נמצא ללא מצי להציא עירובו מהכותל למקום שזיתתו החדש, דהוי טפי מד' אמות (וס"ל השתא דמודה רבי בשבות דפחות פחות מד' אמות).

אך ללישנא קמא דרש"י, וכן לפירוש בתרא אליבא דלישנא בתרא, מזואר צשינויא דרצא, דוקא עד ד' אמות חשיב מקום שזיתתו במקומו החדש של ראש המגדל, אך כל דנתרחק טפי מד' אמות 'נמצאת שזיתתו מתרחקת מארבע אמות הראשונות ואין זה מקומו'⁷.

ובלשון תוס' דידן בריש הדיבור איתא 'כל זמן שאין ראש התחתון זו ממקומו' (ובתוס' הרא"ש ליתא) ומשמע דכל מה דמשתנה מקום שזיתתו ע"י הטית המגדל, היינו דוקא היכא דאכתי קרקעית המגדל במקומה הראשון, דע"י משתייך מקומו החדש של ראש המגדל למקום הראשון, משא"כ היכא דנעקרה קרקעית המגדל ממקומה, צוה ע"כ נותר מקום שזיתתו כנגד מקומו הראשון של המגדל.

אולם צסה"ד כתבו תוס' 'הוי כאלו מסיר כל המגדל ממקומו הראשון ומעמידו חוץ לד' אמות דהשתא שזיתתו צקרקעית המגדל שהיה צתחילה' (ויעוין להלן צצ"א"ד) ולכא"ו משמע מלשונם, דאף היכא דמסיר ועוקר כל המגדל ממקומו הראשון, דוקא היכא דנפיק חוץ לד' אמות, אמרי' דמקום שזיתתו הוי כנגד מקום המגדל צתחילה, אך כל דהוי צתוך ד' אמות, אף דנעקר המגדל לגמרי ממקומו, אמרי' דמקום שזיתתו הוי במקומו החדש של המגדל [וי"ל] (וע' צבה"ג הגרי"א חצר).

רד"ה לשון אחר כו' נפק ליה מחוץ לארבע אמות מרחיק ראש המגדל מן העירוב ארבע אמות ולא מצי למשקליה ולאיתויי לראש המגדל, ונמצא מעבירו ארבע אמות ברשות הרבים, אי נמי נמצאת שזיתתו מתרחקת ארבע אמותיו הראשונות ואין זה מקומו - לפירוש קמא דרש"י מזואר דאף לרצי ללא גזרו על השבות צין השמשות,

⁷ ויתכן דביאור הדברים, דלעולם מקום שביתתו נקבע בקרקע עולם, אלא דהכא דסיים מקום שביתתו בתוך הארבע אמות למקום המגדל (דמקום שזיתתו הוי רק צראש המגדל ולא צכל הני ד' אמות) כיון דתוך ד' אמות חשיב כחד מקום, מצי מקום שביתתו להשתנות בתוך אותם ד' אמות, אך חוץ לד' אמות דהוי מקום אחר, לא מצי לשנות מקום שביתתו (וע' לעיל).

מ"מ בשבות דפחות פחות מד' אמות מודה לאסור, והוא ללא כדנראה מדברי רש"י לעיל
 בסמוך ברישא דברייתא דנתכוין לשבות ברשות הרבים והניחו למטה מעשרה עירובו עירוב,
 דפירש רש"י (ד"ה למטה מעשרה) דמיירי אף ברחוק הרבה ומשום דמלי מייתי ליה פחות פחות
 מד' אמות, וכדפירש רש"י נמי לעיל (לג א כג"י חוס' והרא"י והצ"ח שם בדברי).

ויעוין ברש"י א' ובריטב"א דעמדו בסתירת דברי רש"י (מלעיל לג א) וכתב הריטב"א דרש"י
 הכא הדר ביה יעו"ש, והמהרש"א העיר דהתוס' הביאו פירוש בתרא שם רש"י,
 ופירוש קמא פירשו מדנפשיהו, וכתב דנראה ללא היה לפנייהם ברש"י וכן נראה שאין זה
 מפרש"י דהא רש"י פירש לעיל דזהאי שבות דפחות מד' אמות נמי לא גזרו צין השמשות
 וק"ל, אך הרשב"א והריטב"א ותוס' הרא"ש הביאו כן שם רש"י, ונראה דז' מהדורות הן
 ברש"י [והמהר"ם כתב ליישב סתירת דברי רש"י, דהכא שאני דזענין למימר תרי הואיל,
 הואיל ויכול לנטותו והואיל ויכול להוליכו פחות פחות מד' אמות וכולי האי לא אמרינן
 הואיל יעו"ש].

והרשב"א והריטב"א תמיהו להך פירוש דנפיק ממקום שציתמו, דאכתי מלי להטות המגדל
 לארך, דזהא ליכא איסור הולאה דאורייתא, כיון דאיגודו במקומו ועוד שלא
 טלטל את כולו וכדין זירזא דקני (שבת ח ז), ויטול עירובו ויחזור ויזקוף המגדל, דשוב קאי
 במקום שציתמו הראשון, ולהכי מסקו כאידך פירושא דטעמא משום דמתרחק ד'
 אמות מעירובו.

תד"ה או בראש המגדל, קשה דאמאי אינו עירוב הא ליכא איסורא דאורייתא וכרבי
 אתיא מדפריך בתר הכי אי איכא כוותא ומתנא ה"נ ואף על גב דבאגודו בידו
 איכא נמי איסורא דרבנן - המהרש"א הקשה וז"ל מגומגם דהא לפי לשון הראשון דקיימינן
 הכא צאין אוגדו בידו נמי אי שקיל ליה ממקומו להדיא מכרמלית לא הוי רק איסורא דרבנן
 עכ"ל, וביארו האחרו' כוונתו דכיון דלהך לישנא מיירי בכרמלית א"כ כשאגודו בידו אף
 איסורא דרבנן ליכא דהויא גזירה לגזירה [יעוין בסוגיא דלקמן (קג א) ובתוס' (פג א ד"ה אלא,
 שם ה ז ד"ה היה) ובראשונים] ויעוין בשו"ע (או"ח סי' שצג ס"א) ובאחרו' שם (ובשע"ש שם סק"ה)
 ויעוין בנימוקי הגרי"צ (על המהרש"א).

^ה ובאמת ברש"י לפנינו לעיל (לג א) הלשון למושקליה ואייתוייה פחות מארבע אמות, והתוס' והראשונים
 העתיקו לשון רש"י שם פחות פחות וכן הגיה הב"ח שם, אך יתכן דלשון רש"י לפנינו שם הוא ע"פ מהדו"ב
 הכא דהדר ביה דמודה רבי בהך שבות, ולהכי פי' דמיירי דמצי להביאו בפעם אחת פחות מד' אמות.

תד"ה הכי נמי, נראה לר"י דקסבר הש"ס דכי נמי יטה ראש המגדל הוי שביתתו בראש המגדל כל זמן שאין ראש התחתון זו ממקומו כו' - מלשונם הכא כל זמן שאין ראש התחתון זו ממקומו (ובתהרא"ש ליתא) משמע לכאן דדוקא ככה"ג דקרקעית המגדל נותרה במקומה, אלא דהטה ראשו, אמרי' דעדיין מקום שציתתו בראש המגדל, אך לשונם צסה"ד 'הוי כאלו מסיר כל המגדל ממקומו הראשון ומעמידו חוץ לד' אמות דהשתא שציתתו בקרקעית המגדל שהיה בתחילה', משמע דאף היכא דהסיר ועקר המגדל ממקומו הראשון, כל דהוי בתוך ד' אמות, אכתי מקום שציתתו הוי בראש המגדל [ויסתכן דהדצר תלוי צצ' הפירושים צתירוטא דגמ', דלפירוש קמא דאף ציותר מד' אמות אמרי' דאכתי מקום שציתתו בראש המגדל, ורק דצכהאי גוונא לא מצי לאתויי לעירוב, נקטי תוס' דע"כ היינו דוקא דראש התחתון לא זו ממקומו, דלא מסתברא להו דאם עקר המגדל אלף אמה ישתנה מקום שציתתו, ומשא"כ צסה"ד דקיימי לפירוש צתרא דדוקא עד ד' אמות מצי להשתנות מקום שציתתו, השתא נקטי דאף אס עקר כל המגדל ממקומו כן הוא, כיון דאכתי הוי בתוך ד' אמות].

שם, אי נמי אינו עירוב כדפירש הקונטרס משום שנמצא שביתתו מתרחקת מד' אמות הראשונות ואין זה מקומו, והוי כאלו מסיר כל המגדל ממקומו הראשון ומעמידו חוץ לד' אמות דהשתא שביתתו בקרקעית המגדל שהיה בתחילה והואיל ושקיל ליה כוליה האי ודאי לא אמרו - נראה מדברי תוס', דהיכא דע"י ההטיה נפיק המגדל מד' אמות, ע"כ דיינין למקום שציתתו היינו צקרקע כנגד מקומו הראשון, והוקשה לתוס' דא"כ אכתי איכא הואיל, דאי יטה המגדל טפי מד' אמות או יעקרנו ממקומו ד' אמות, נמלא דהשתא מקום שציתתו צקרקע שפתיו, ומצי שקיל עירובו מן הכותל למקום שציתתו, ותירצו תוס' דלא אמרי' הואיל אלא לדון כאילו הטה את המגדל, אך לא אמרי' הואיל ואי צעי עקרו ממקומו לגמרי, והוא הדין להטותו טפי מד' אמות, חשיב כאילו עוקרו ממקומו, ולא אמרי' צזה הואיל.

¹ וּלְאָ אַמְרֵי דַּכּוּיִן דַּנְתְּכוּיִן לְשִׁבּוֹת בְּרֹאשׁ הַמַּגְדָּל וְהִשְׁתָּא אֵין רֹאשׁ הַמַּגְדָּל בְּמִקּוּם זֶה, אִף מִקּוּם זֶה אֵינוֹ מִקּוּם שְׁבִיתָתוֹ, וּמִקּוּם רֹאשׁ הַמַּגְדָּל הַחֲדָשׁ נִמְי לֹא כִּיּוֹן דְּנִקְבַּע לּוֹ מִקּוּם אַחֵר, וְנִמְצָא דַּאֲבָד מִקּוּם שְׁבִיתָתוֹ לְגַמְרֵי (וּכְמִדּוּמָה דֵּישׁ שְׁפִירְשׁוֹן צְבוּנוֹת רַש"י) אֵלֶּא אַמְרֵי דְּכָל דְּנִפְק רֹאשׁ הַמַּגְדָּל חוּץ לְד' אַמּוֹת, חוּזֵר מִקּוּם שְׁבִיתָתוֹ לְקַרְקַע שְׁתַּחְתּוּיִו.

ולישון תוס' הרא"ש, אם תאמר אמאי לא אמרינן הואיל ואי שקיל ליה למגדל כוליה
מדוכתיה ומטה ראשו אלל מקום שציתתו ויש לומר דהואיל ונטילת כוליה מגדל לא
אמרינן אצל הואיל דהטייה אמרינן עכ"ל, (ויעוין באחרו' צביאור"ד תוס').